

Právní a bezpečnostní náhled na fenomén tzv. Islámského státu

Anotace: Článek sleduje cíl obeznámení s právními a bezpečnostními aspekty vzniku a fungování tzv. Islámského státu s hlavním zaměřením na bezpečnost Evropské unie. Polemizuje s označením „stát“ v názvu tohoto hnutí (organizace) z hlediska mezinárodního práva a zvyklostí. V této souvislosti je posuzována i aktuální stránka naplňování jednotlivých atributů státnosti a také jejich perspektivy.

Klíčová slova: Islámský stát; Abú Bakr Bagdádí; chalífát; islamističtí bojovníci.

Úvodem

Islámský stát je radikální sunitská džihádistická organizace blízka Al-Káidě, která pod názvem Islámský stát v Iráku a Levantě („ISIL“) od roku 2013 působila v Sýrii. Od začátku roku 2014 operuje též v Iráku, kde nejprve ovládla část západní provincie Anbár s městy Ramadí a Fallúdža. V půlce června téhož roku dobyla i Mosul a Tikrít a další města na severu Iráku. Jeho vůdcem se stal Abú Bakr al-Bagdádí, jenž si přisvojil čestný islámský titul emíra. Dne 29. července 2014 by vyhlášen v obsazených částech Sýrie a Iráku tzv. chalífát „Islámský stát“.¹

Kořeny ISIL, který vznikl v dubnu 2013, však sahají o více než deset let hlouběji ke skupině Tahvíd a džihád vedené Jordáncem Abú Musou Zarkávím. Ten organizaci původně založil s cílem svrhnout jordánské krále. Po americké invazi do Afghánistánu v roce 2003 se ale Zarkáví přesunul do Iráku, kde se Tahvíd a džihád stal hlavním protivníkem spojeneckých sil v sunnitských částech země. Útočil především na irácké bezpečnostní síly, přičemž hojně využíval sebevražedných atentátníků. Vzhledem ke své brutalitě, bojové efektivitě a velkému majetku představuje Islámský stát nejnebezpečnější teroristické uskupení současnosti.

Proces etatizace Islámského státu

Samotné označení „Islámský stát“ evokuje úvahu na téma, zda používaný pojem „stát“ obstojí zvláště z pohledu mezinárodního práva. Následně jde o otázku, jak dalece jsou snahy Islámského státu o vytvoření útvaru státního typu v rámci procesu tzv. *etatizace* na dobytém území reálné.²

Je evidentní, že se v této záležitosti jedná o primární otázku politického uznání Islámského státu v rámci mezinárodního společenství. Až dosud přitom nikdo nezpochybňuje jednu ze základních charakteristik soudobého islamistického terorismu, jako tzv. nestátního aktéra, který se vymyká politickým a státním strukturám a pohybuje se mimo oblast kodifikovaného práva. Přitom cíle mezinárodního terorismu mají zároveň zřetelnou politickou dimenzi, kterou je etablování se jako jedna z rozhodujících sil ovlivňující světový vývoj, se strategií dosáhnout porážky Západu.³

Pokud jde o otázku faktické etatizace islamistického militantního hnutí, které se označuje za Islámský stát, jedná se o problematiku procesu postupného naplňování základní aspektů (znaků, rysů) státnosti i když s modifikací či zaměřeností na charakter tzv. chalífátu. Označení

¹ Blíže viz Islámský stát (IS). [online]. [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://tema.novinky.cz/islamsky-stat-is>.

² Pojem „etatizace“ se v tomto pojednání používá pro označení procesu vrůstání a etablování některých prvků státnosti na dobytém a obsazeném území tzv. Islámského státu.

³ Srov. BALABÁN, M. Perspektivy, tendence a hlavní aktéři vývoje bezpečnostní situace ve světě do roku 2020. In: BALABÁN, M. (eds.) *Bezpečnostní budoucnost České republiky – otázky, výzvy, problémy (Sborník statí ke konferenci „Česká bezpečnostní politika a její perspektivy“)*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS, listopad 2005, s. 7 – 33. ISBN 80-7278-306-8, s. 7 a násl.

etatizace tedy znamená přijetí takových opatření, která charakterizují státní útvar při jeho vzniku a fungování.

Pro účely našeho výkladu si nyní vyspecifikujeme některé rysy Islámského státu s popisem dle informací dostupným hlavně z médií. Návazně pak bude možné zodpovědět otázku, jak dalece jsou snahy Islámského státu o vytvoření útvaru státního typu skutečně reálné.

Pokud jde o naplňování některých specifikovaných rysů státnosti, lze v případě Islámského státu zmínit hlavně tyto aspekty:

- Po Afghánistánu před invazí v roce 2011 jde o další případ, co se islamistické hnutí (typu al-Kajdá) dostává přímým bojem do pozice politického a „územního suveréna“ na dobytých územích původního teritoria Sýrie a Iráku.⁴
- I když nemá státní instituce evropského či celosvětově zavedeného typu (vláda, parlament...), má např. jmenované oblastní guvernéry.
- Za svoje hlavní město označil syrské Rakku, kde zároveň bylo započato s (řádným) výběrem některých daní.
- Islámský stát má rovněž připravovat vlastní měnu, která má reflektovat jak specifiku muslimské víry, tak i muslimské tradice a zvyklosti.⁵
- Dalším aspektem je fungování organizace a boje islamistických bojovníků na bázi vojskovém ve smyslu vybudování ozbrojených složek armádního, vojskového typu. Patří sem hlavně využití moderních těžkých zbraní včetně nejmodernějších tanků a dělostřelectva, které byly získány jako trofeje v bojích s řádnými ozbrojenými silami Iráku a Sýrie.⁶
- Důležitým aspektem typickým pro státní mechanismus je skutečnost, že Islámský stát buduje systematicky svoji „fungující“ infrastrukturu.
- V této souvislosti existuje snaha na dobytých územích rovněž konsolidovat některé nevojenské funkce státu, jako je státní správa včetně (islámského) soudnictví nebo sociální funkce státu (výplaty důchodů a mezd) či aktivity v oblasti infrastruktury (např. opravy mostů, některých budov etc.).
- Islámský stát, obdobně jako státní útvar, disponuje stabilními příjmy (údajně desítky milionů dolarů měsíčně), které získává hlavně z prodeje ropy na černém trhu nebo i ve formě výkupného či vydírání...na rozdíl od předchozího stavu dnes zahraniční islamističtí bojovníci dostávají plat i ubytování a nemusí se starat o nezbytnou potřebnou logistiku.
- V neposlední řadě je zajišťována objektivně i bezpečnostní funkce (státu) ve smyslu policejním, i když tato funkce je deformována uplatňováním islamistického práva šaría.

Dílčími aspekty doprovázejícími tento proces etatizace mohou být například takové počiny, jako je vydávání oficiálního časopisu Islámského státu⁷ sloužící nejen k propagandistickým účelům. Další záležitostí může být např. účinné využívání internetových možností apod.

⁴ K obdobnému (územnímu) vývoji dochází zvláště v posledním období i na jiných místech muslimského světa, zvláště v Somálsku, Nigérii či Lybii.

⁵ Islámský stát chystá kvůli "tyranskému systému" vlastní měnu. *EurActiv*, 15. 11. 2014.

⁶ V Iráku měli Američané zanechat po svém stažení na 400 tanků Abrams a přes 2 tisíce obrněných vozidel. Z tohoto počtu měli bojovníci Islámského státu získat téměř třetinu. Další moderní bojovou techniku pak získali v bojích se syrskou armádou.

⁷ Přečetli jsme za vás oficiální časopis Islámského státu. *Mladá fronta DNES*, 15. 10. 2014.

Náhled prizmatem mezinárodního práva

Podle teorie mezinárodního práva je suverenita státu dána třemi prvky (znaky), kterými jsou obyvatelstvo, státní území a státní moc.⁸ Názory na institut formálního uznání státu se ovšem liší. V nauce mimo tyto tři jmenované základní prvky se někdy tvrdí, že k tomu je ještě nutné uznání nového státu. Vyjadřuje se většinou ve dvou stupních, uznání *de facto* a uznání *de iure*. V praxi bývá nový stát uznán i mnoho let po okamžiku dosažení tří základních elementů (prvků), čímž se stává subjektem mezinárodního práva.⁹

Tato charakteristika však platí pro běžné „definovatelné“ situace a lze mít za to, že problém Islámského státu nemůže v širším i užším slova smyslu splňovat nějaká běžná kritéria. V této souvislosti nelze též opominout charakteristiku „státní“ formy chalífát, jehož hlavně základní prvky fungování státní moci a veřejné správy nekorespondují s mezinárodním právem a zvyklostmi.¹⁰

Rovněž další atributy státu jako např. funkce státu a veřejný zájem by nebyly definovatelné podle stávajících měřítek charakteristiky státního útvaru.¹¹ Dnešní situace a postavení Islámského státu z hlediska vojenských a politických opatření světového společenství včetně dotčených států Sýrie a Iráku neobstojí rovněž z hlediska uplatnění zásadního atributu tzv. suverenity státu, kterou se rozumí ve vztahu k danému území – nezávislost na jiné státní moci, výlučnost neboli fakt existence jedné (jednotné) státní moci a neomezenost z hlediska jejího uplatňování.¹² V této souvislosti lze vzpomenout i letecké bombardování území Islámského státu ze strany USA a spojenců a hlavně vedené pozemní operace (Kurdové, irácká a syrská armáda).

Závěrem – kromě shora uvedené stručné argumentace, nezabíhající pro náš výklad do dalších (nadbytečných) podrobností, je možno situaci kolem „vzniku“ tzv. Islámského státu a jeho „institucionalizace“ označit za období tzv. *debelace*,¹³ tj. úplné vojenské porážky a zničení organizované státní moci druhé strany, což je v dnešní době považováno za nepřipustné.¹⁴ Lze ještě připomenout, že označení *debelace* úzce souvisí s pojmem *anexe*. Od doby, co *Briand-Kelloggův* pakt zakazuje použití síly, jsou anexe nezákonné, došlo-li ke změně příslušného území za použití nezákonné síly svého držitele.¹⁵

Lze tedy shrnout, že otázka případného uznání tzv. Islámského státu nebude tedy představovat otázku formálně právního uznání podle mezinárodních regulí, ale půjde spíše o politický problém světového společenství. Problémovými otázkami a odpověďmi na ně není jen souladnost s mezinárodním právem, ale též souladnost s obecnými lidskoprávními a demokratickými principy a převládající obecnou morálkou.

⁸ Podrobněji k jednotlivým znakům státu viz HOLLANDER, P. *Základy všeobecné státovědy*. 1. vydání. Praha: VŠEHRD, 1995. ISBN 80-85305-32-1, s. 31 – 49.

⁹ MASTNÝ, V. *Vybrané problémy mezinárodního práva veřejného*. I. (2. doplněné a upravené vydání). Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-278-2, s. 46, 47 a násl.

¹⁰ V souvislosti s tímto výkladem je vhodné připomenout zvláštnost, že diplomatického uznání tálibánskému Afghánistánu (Tálibán vládl na většině území Afghánistánu v letech 1996-2001) se ve své době dokonce dostalo od tří zemí: Saúdské Arábie, Spojených arabských emirátů a Pákistánu.

¹¹ KLÍMA, K.. *Teorie veřejné moci (vládnutí)*. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-179-X, s. 164-166.

¹² FILIP, J., SVATOŠ, J., ZIMEK, J. *Základy státovědy*. 4. nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4057-2, s. 19 a násl.

¹³ *Debelace* (lat. *debellatio*, porážka či dobytí, z latinského *bellum* – válka) je pojem označující konec války důsledkem úplného zničení nepřátelského státu. V některých případech *debelace* je zánikem a anexí území poraženého státu vítězem, z historie například během třetí punské války zničením Kartága Římany ve druhém století před naším letopočtem.

¹⁴ MASTNÝ, V. *Vybrané problémy mezinárodního práva veřejného*. I. (2. doplněné a upravené vydání). Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-278-2, s. 56.

¹⁵ SEIDL-HAHENVELDERN, I. *Mezinárodní právo veřejné*. (Překlad do češtiny). 1. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2001; ISBN 80-85963-82-5, s. 204, 244, 246.

Přímým dopadem událostí kolem Islámského státu je aktuálně pro Evropu, resp. Evropskou unii, návrat islamistických bojovníků z této oblasti „domů“, tedy do svých domovských členských států EU, jichž jsou občany. Jedná se tedy o občany Evropské unie vracující se do své „vlasti“.

Konkrétní opatření připravuje Spojené království, hodlající přijmout přísnější pravidla, která mají zamezit návratu těchto islamistických radikálů do země. Hrozba islamistických radikálů ve Spojeném království roste a země chce proti ní bojovat zpřísněním protiteroristického zákona. Jedním z opatření, od kterých si Londýn slibuje vyšší bezpečnost, je odebrání pasů osobám, které čelí podezření, že bojovali jako džihádisté hlavně v konfliktech na straně Islámského státu.

Džihádistům, kteří bojují v těchto konfliktech, má britská policie odebrat na hranicích cestovní pasy a podrobit je vyšetřování. Podle stávajících pravidel může odejmout cestovní pas pouze ministr vnitra, nově by měli mít tuto pravomoc i pracovníci britské policie.¹⁶ Osoby, které budou zadrženy na hranicích, budou moci do země vstoupit pouze tehdy, pokud budou souhlasit s policejním dohledem a vyšetřováním. V případě, že se podezření potvrdí, jejich jména budou zanesena na seznam osob se zákazem vycestovat. Rovněž Spolková republika Německo a některé další státy Unie zvažují přijetí obdobných opatření hlavně v návaznosti na teroristické útoky v lednu 2015 v Paříži.

Taktéž Evropská unie na unijní úrovni řeší problém s občany EU, kteří vycestovali nebo cestují do válečných oblastí, aby se připojili jako bojovníci k militantním islamistům; aktuální destinací je teritorium Islámského státu. Předpokládá se, že po svém návratu do vlasti mohou tito Evropané působit přímo na místě a útočit na neočekávané cíle. V Evropě mohou rovněž shánět potřebné zboží, peníze a získávat nové příznivce z řad extremistických komunit.

Vyplývá to ze zprávy Europolu o situaci a vývoji terorismu v Evropské unii za rok 2013, kterou v listopadu 2014 projednával v Bruselu europoslanecký Výbor pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci.¹⁷ Palčivou otázkou je především, jak zabránit bojovníkům pocházejícím z EU, aby Evropu opustili. Bude potřeba hlavně odhalovat podezřelé cesty nebo například zpřísnit kontroly na letištích. Podle této zprávy evropské právo disponuje možností již dnes bojovníky zadržet. Např. se 60 % těchto cest odhalilo díky sledování sociálních médií. Ukazuje se, že „evropské řešení“ aktuálně spočívá v opatřeních směřujících k přímému zadržení případných bojovníků.

Bezprostředně souvisejícím praktickým problémem je pak otázka, jak ale naložit s bojovníky, kterým se podaří dostat do země válečného konfliktu, při jejich návratu „domů“. Důkazy o působení v Iráku a Sýrii není totiž jednoduché nashromáždit, aby tak čelili formálnímu obvinění. Zde se europoslanci shodují, že bude potřeba příslušná úprava trestního práva. Na mezinárodní úrovni se Evropská unie bude snažit prohloubit vztahy s Tureckem, neboť Turecko je pro tyto bojovníky tranzitní stát. Aby bylo možné teroristickým organizacím upřít jejich finanční zdroje a shromáždit důkazy o válečných zločinech a zločinech proti lidskosti, klade si Evropská unie za cíl prohloubit spolupráci se státy v daném regionu.

V souvislosti se shora zmíněným problémem je třeba mít ovšem na zřeteli Všeobecnou deklaraci lidských práv,¹⁸ která v článku 13 zakotvuje, že každý má právo opustit kteroukoliv

¹⁶ Cameron si posvítí na britské džihádisty, nenechá je odjet. *EurActiv*, 18. 11. 2014.

¹⁷ *Zpráva Europolu: Trend report 2014. European union terrorism situation and trend report 2014.* [online]. [cit. 2015-02-28]. Dostupné z:

<http://www.europol.europa.eu>; nebo [facebook.com/Europol](https://www.facebook.com/Europol). Dále viz Evropská unie si láme hlavu s islámskými bojovníky z Evropy. *EurActiv*, 12. 11. 2014.

¹⁸ *Všeobecná deklarace lidských práv, schválená Valným shromážděním OSN dne 10. prosince 1948* (Dok. OSN A/RES/217/III A).

zemi, i svou vlastní, a vrátit se do své země, přičemž se uvádí, že každý má právo se volně pohybovat a svobodně si volit bydliště uvnitř určitého státu.

Pokud jde o širší kontext dopadů tohoto ustanovení v relaci na problém návratu islamistických bojovníků do Evropy (do své vlasti), je nasnadě, že extenzivní výklad tohoto článku by vlastně znamenal právo neomezené migrace kamkoliv. Skutečnost je ovšem taková, že státy tuto možnost regulují a limitují svým zákony nejen z důvodů bezpečnostních, ale i ekonomických a sociálních. Lze jen souhlasit s názorem, že nelimitované naplnění práva migrantů svobodně si volit zemi pobytu může vyvolat závažná bezpečnostní rizika, jako je v případě EU vytváření ghet a slumů, reprodukci bídy, vznik a reprodukci sociálně patologických vzorců chování a v reakci na to posílení projevů xenofobie, extremismu, rasismu, interetnických konfliktů. Na tyto zmiňované projevy ovšem v politické oblasti navazuje rostoucí vliv populistických ideologií a programů zpochybňujících samy principy demokracie a solidarity. V reakci na státní represí je pak třeba počítat se vznikem podhoubí organizovaného zločinu a v extrémní formě i se zázemím pro náborování teroristů.¹⁹

Výstižně charakterizoval daný problém uznávaný odborník na terorismus Adam Dolník konstatováním, že *Islámský stát má na jedné straně mnohem více peněz (nežli například al-Kájda), přístup ke strategickým zdrojům a má svoje vlastní teritorium. To je výhoda, protože má větší bojové schopnosti. Na druhou stranu je ale zase tím pádem mnohem zranitelnější, protože představuje fyzicky hmatatelný cíl, na který je snazší zaútočit.*²⁰ V této souvislosti je poukazováno na důležitý fakt, že vracející se islamisté do svých zemí (členských států EU) budou na druhé straně objektivně vystaveni hrozbě kvůli snazší infiltraci ze strany zpravodajských služeb. Již dnes tajné služby bedlivě sledují osoby, které mají buď zájem na vycestování do Islámského státu, nebo zde již působí, resp. se budou vracet zpět do Evropy.

Závěrem tohoto výkladu lze konstatovat, že pokračující boje na území, které ovládá Islámský stát, si nezbytně vyžádají některá účinná společná právní, organizační a věcná opatření v bezpečnostní oblasti. Účinnost těchto opatření však bude zřejmě záviset hlavně na skutečné odhodlanosti samotných politických vůdců. Příkladem může být setkání (jednání) ministrů vnitra evropských zemí v Paříži u příležitosti (nedělního) pochodu proti terorismu 11. ledna 2015, tj. zemí, kterých se nejvíce dotýká problém tzv. zahraničních bojovníků. Jeden z návrhů z tohoto jednání se týká vzájemné výměny informací o cestujících v letadlech. Opatření je již “na stole”, ale je v současnosti zablokováno Evropským parlamentem kvůli obavě z porušování osobní svobody a soukromí.²¹ Při boji proti terorismu by se podle ministrů měla více využívat práce Europolu, Eurojustu a také Interpolu.²²

Závěrem ještě poznámka k trestnosti a postihu občanů České republiky bojujících v zahraničí. Podle českého trestního práva by se jednalo o trestný čin služby v cizích ozbrojených silách podle paragrafu 321 trestního zákoníku. Občané totiž riskují vězení, když jednají v rozporu s branným zákonem. Ten zakotvuje, že český občan může sloužit v cizím vojsku, ale se souhlasem prezidenta republiky. A potom v jiném ustanovení se uvádí, kdy tento souhlas se nevyžaduje. To je třeba v případě, že má člověk kromě českého občanství i

¹⁹ Blíže viz. SCHEINOST, M. Záruky lidských práv a občanských svobod a potřeba účinnějšího odhalování a postihu závažných forem kriminality. In PAVLÍČEK, V. a kol. *Bezpečnost České republiky a potřeba ústavních změn (Sborník příspěvků z mezinárodního semináře. Praha 18. – 19. 9. 2003)*. 1. vydání. Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta. Praha: 2004, s. 195 – 202. ISBN 80-85889-57-9. s. 198-201.

²⁰ Svět má novou hrozbu číslo jedna: pětihvězdičkový džihád (rozhovor s Adamem Dolníkem, výzkumným profesorem na University of Wollongong v Austrálii). *AurActiv*, 15. 12. 2014.

²¹ European Commission, Brussels, 27.11.2013, SEC(2013) 630 final. Joint Review of the implementation of the Agreement between the European Union and the United States of America on the processing and transfer of passenger name records to the United States Department of Homeland Security.

²² Ministři chtějí bojovat s teroristickou propagandou na internetu. *EurActiv*. 12. 01. 2015.

občanství jiného státu a vstoupí do armády právě toho jiného státu. Souhlas prezidenta nepotřebuje také v případě, že bojuje na straně státu, který zajišťuje společnou obranu při napadení České republiky.

Při porušení cit. § 321 trestního zákoníku může být takový islamistický bojovník odsouzen do vězení až na pět let, za zvlášť přitěžujících okolností až na deset let. Za zvlášť přitěžující okolnosti se považuje válečný stav nebo spáchání činu za stavu ohrožení státu.²³ Pak může dojít k situaci, že někdo vstoupí do cizího vojska, a mezitím se stane toto vojsko státem, který je nepřátelský, a potom se tedy může dopustit i válečné zrahy.

Na druhé straně otázku, zda se někdo účastí v bojích dopustil trestného činu, a jakého vlastně, však není vždy úplně snadné hodnotit. Podle prof. Jiřího Jelínka z Právnické fakulty Univerzity Karlovy Praha je obdobný problém třeba v tom, zda se dají příkladně bojovníci samozvané Doněcké republiky považovat za ozbrojené složky cizího státu. „*Potom bych se ptal, jaký je to stát, kde má hranice, kde je území toho státu. To vcelku asi není jasné ani těm místním obyvatelům,*“ upozorňuje prof. Jelínek.²⁴ Nabízí se tedy i další konkrétní problém, neboť obdobně se může jednat o posouzení dané záležitosti z téhož pohledu v případě Islámského státu. Jinou záležitostí by bylo, pokud by se náš občan dopustil dalších trestných činů, neboť platí zásada personality, která říká, že působnost trestního zákoníku se vztahuje na trestné činy našich občanů, ať byly spáchány kdekoli. Obdobná úprava existuje rovněž ve Slovenské republice.

Možnosti požádání o Azyl v rámci Unie?

Jiným, i když po teroristických útocích ve Francii v lednu 2015 spíše teoretickým a málo pravděpodobným problémem by mohly být případy, kdy vracející se bojovníci z řad Islámského státu, občané EU, by požádali o azyl v jiném členském státě, nežli je jejich domovský stát.

Je třeba připomenout, že kromě stěžejních ustanovení o poskytování azylu státním příslušníkům třetích zemí obsahuje evropské primární právo a další prováděcí předpisy Unie možnost zakotvenou v Protokolu o poskytování azylu státním příslušníkům členských států Evropské unie.²⁵ Tento protokol, který je připojen k Lisabonské smlouvě (původně byl připojen již k Amsterodamské smlouvě), stojí tak stranou od komplexních ustanovení hlavy V Smlouvy o fungování Evropské unie, jakož i navazujících protokolů. Je odezvou na konkrétní obavu některých členských států, že osoby podezřelé z terorismu mohou těžit z azylového řízení v jiných členských státech Unie, a tak se vyhnout případnému předání/extradici.

Protokol obsahuje jediný článek, který začíná tím, že *se zřetelem na úroveň ochrany základních práv a svobod v členských státech Evropské unie se členské státy navzájem považují pro veškeré právní a praktické účely spojené se záležitostmi azylu za bezpečnou zemi původu.* V návaznosti na toto konstatování dále text pokračuje specifikací případů, kdy žádost příslušníka členského státu Unie o azyl může členský stát zvažovat nebo přijmout k dalšímu zpracování. Jedná se hlavně o případy postupu podle článku 7 Smlouvy o Evropské unii

²³ Trestní zákoník: § 321 Služba v cizích ozbrojených silách

(1) Občan České republiky, který v rozporu s jiným právním předpisem koná službu ve vojsku nebo ozbrojených silách jiného státu, bude potrestán odnětím svobody až na pět let.

(2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu.

²⁴ *Za boj v cizí armádě hrozí českým občanům až 10 let vězení, upozorňuje právník.* [online]. [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/za-boj-v-cizi-armade-hrozi-ceskym-obcanum-az-10-let-vezeni-upozornuje-pravnik--1394885

²⁵ Protokol (č. 24) o poskytování azylu státním příslušníkům členských států Evropské unie. In: *Lisabonská smlouva*. Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie. 2. přepracované vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009, s. 400.

upravující postup Unie v případě, kdy existuje zřejmé nebezpečí, že některý členský stát závažně poruší základní hodnoty Unie zakotvené v článku 2 cit. smlouvy.

Poslední odstavec tohoto článku umožňuje členským státům, aby plně zvážily jakoukoliv takovou žádost – což musí být schopny udělat, aby splnily své závazy podle Ženevské úmluvy²⁶ týkající se postavení uprchlíků, ale požaduje na nich, aby se zabývaly žádostí na základě předpokladu, že je zjevně neodůvodněná.

Celkový efekt tohoto protokolu však vyznívá poněkud podivně. Vytváří se totiž znepokojivý dojem, že členské státy Unie by snad měly či mohly váhat při plnění svých závazků v souvislosti se Ženevskou úmluvou, i když v praxi nejde o nic víc než o vznášení tzv. vyvratitelné domněnky.²⁷

K pozadí přijetí tohoto protokolu lze ještě dodat, že je odrazem ve své době sporu mezi Belgií a Španělskem pokud jde o zacházení s Basky (ETA), podezřelými z terorismu, kteří v minulosti požádali v Belgii o azyl. Jeho účelem bylo vlastně omezit práva žadatelů o azyl podle platného mezinárodního práva (Ženevská úmluva z roku 1951), a to v rámci či kontextu Evropské unie. Fakticky jde o omezení svobody rozhodování jednoho členského státu Unie ve věci žádosti o azyl podané státním příslušníkem jiného členského státu.²⁸

Pro úplnost – Belgie přijala k tomuto protokolu vlastní prohlášení. Je však stěží myslitelné, aby v rámci Evropské unie mohl být povolen azyl pro občana Unie, který se dopustil terorismu. V opačném případě by totiž zavedení prostoru svobody, bezpečnosti a práva postrádalo vlastně smyslu.²⁹ Tomuto výkladu přisvědčují i okolnosti a politická atmosféra po lednových událostech roku 2015 ve Francii.

Závěrem

Závěrem výkladu podaného v této části můžeme ještě zmínit i některé další zajímavé názory uznávaných autorit. Například bezpečnostní analytik Ondřej Ditrych tvrdí, že zahraniční bojovníci představují pro evropskou bezpečnost sice určité riziko, které by ale nemělo být zbytečně přeceňováno. Řada z nich se totiž do Evropy vůbec nevrátí. Důvodů uvádí Ditrych několik s tím, že většina těch, co odjede za hranice, totiž zahyne v boji, nebo se do Evropy vrátí traumatizovaná a tím neschopna provést na území Unie účinný teroristický útok.³⁰ Nebo politický geograf Michael Romancov je dokonce přesvědčen, že větší hrozbu než islám představuje pro Evropu nevypočitatelné „putinovo“ Rusko.³¹

Pokud jde o možnost či nemožnost uznání Islámského státu, lze na závěr ještě připomenout, že Charta OSN obsahuje pravidla pro přijímání členů do OSN. Za členy mohou být, podle článku 4, přijaty všechny mírumilovné státy, které akceptují závazky charty a jsou OSN považovány za způsobilé tyto závazky plnit. Postup je takový, že Rada bezpečnosti OSN doporučuje přijetí nových členů, což musí být následně schváleno dvoutřetinovou většinou na

²⁶ Text viz sdělení MZV č. 208/1993 Sb., o Úmluvě o právním postavení uprchlíků a Protokolu týkajícím se právního postavení uprchlíků.

²⁷ Blíže srov. LANGRISH, Sally. The Treaty of Amsterdam: Selected Highlights. *European Law Review* 1998, 23 E.L.Rev, Feb. .

²⁸ PIKNA, Bohumil. *Evropské právo se zaměřením na justici a vnitřní věci*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 2000. ISBN 80-7251-039-8, s. 63.

²⁹ Viz DUFF, Andrew. Treaty of Amsterdam. Published by the Federal Trust ISBN 0 90157367 1 (Hardback) and ISBN 0 90157365 5 (Softback).England. s. 75, 76.

³⁰ *Zahraníční bojovníci děsí Evropu, jejich hrozbu ale nepřeceňujeme, říká bezpečnostní analytik*. EurActiv 11.02. 2015. [online]. [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/clanek/zahranicni-bojovnici-desi-evropu-jejich-hrozbu-ale-neprecenujme-rika-bezpecnostni-analytik-012458#sthash.9qd9dkbg.dpuf>.

³¹ Éra bílého muže končí: rozhovor s politickým geografem Michaelem Romancovem v časopise *Týden*, č. 4/2015, s. 14 – 18.

Valném shromáždění OSN. Charta nespojuje členství s uznáním státu, a proto mimo stojí například Palestina, kterou uznává 129 členů OSN. Proti jejímu přijetí byla například také Česká republika.

Literatura a dokumenty

BALABÁN, M. Perspektivy, tendence a hlavní aktéři vývoje bezpečnostní situace ve světě do roku 2020. In BALABÁN, M. (eds.) *Bezpečnostní budoucnost České republiky – otázky, výzvy, problémy (Sborník statí ke konferenci „Česká bezpečnostní politika a její perspektivy“)*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS, listopad 2005, s. 7 – 33. ISBN 80-7278-306-8.

DUFF, A. *Treaty of Amsterdam*. Published by the Federal Trust ISBN 0 90157367 1 (Hardback) and ISBN 0 90157365 5 (Softback). England.

FILIP, J., SVATOŠ, J., ZIMEK, J. *Základy státovědy*. 4. nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4057-2.

HOLLANDER, P. *Základy všeobecné státovědy*. 1. vydání. Praha: VŠEHRD, 1995. ISBN 80-85305-32-1.

KAREŠ, Z. *Protiteroristické nástroje Evropské unie*. Praha, 2015. Diplomová práce. Metropolitní univerzita Praha. Vedoucí práce doc. JUDr. Bohumil Pikna, CSc.

KLÍMA, K. *Teorie veřejné moci (vládnutí)*. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-179-X.

LANGRISH, S. The Treaty of Amsterdam: Selected Highlights. *European Law Review* 1998, 23 E.L.Rev, Feb. .

MASTNÝ, V. *Vybrané problémy mezinárodního práva veřejného. I.* (2. doplněné a upravené vydání). Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-278-2.

PIKNA, B. *Evropské právo se zaměřením na justici a vnitřní věci*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 2000. ISBN 80-7251-039-8, s. 63.

SEIDL-HAHENVELDERN, Ignaz. *Mezinárodní právo veřejné*. (Překlad do češtiny). 1. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2001; ISBN 80-85963-82-5.

Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007 (Úřední věstník EU C 306, 17. 12. 2007).

SCHEINOST, M. Záruky lidských práv a občanských svobod a potřeba účinnějšího odhalování a postihu závažných forem kriminality. In PAVLÍČEK, Václav a kol. *Bezpečnost České republiky a potřeba ústavních změn (Sborník příspěvků z mezinárodního semináře. Praha 18. – 19. 9. 2003)*. 1. vydání. Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta. Praha: 2004, s. 195 – 202. ISBN 80-85889-57-9.

Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie (Úřední věstník EU C 115/49, 9. 5. 2008).

Protokol (č. 24) o poskytování azylu státním příslušníkům členských států Evropské unie. In: *Lisabonská smlouva*. Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie. 2. přepracované vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009..

Závěry Evropské rady ze dne 26. a 27. června 2014; Evropská rada, Brusel 27. 6. 2014, EUCO 79/14. Část I. *Strategické směry pro legislativní a operativní plánování pro nadcházející léta v rámci prostoru svobody, bezpečnosti a práva*. (Úřední věstník EU C 240/13, 24. 7. 2014, s. 13–15).

Všeobecná deklarace lidských práv, schválená Valným shromážděním OSN dne 10. prosince 1948 (Dok. OSN A/RES/217/III A).

Islámský stát chystá kvůli "tyranskému systému" vlastní měnu. *EurActiv*, 15. 11. 2014.

Přečetli jsme za vás oficiální časopis Islámského státu. *Mladá fronta DNES*, 15. 10. 2014.

Cameron si posvítí na britské džihádisty, nenechá je odjet. *EurActiv*, 18. 11. 2014.

Svět má novou hrozbu číslo jedna: pětihvězdičkový džihád (rozhovor s Adamem Dolníkem, výzkumným profesorem na University of Wollongong v Austrálii). *AurActiv*, 15. 12. 2014.

European Commission, Brussels, 27. 11. 2013, SEC(2013) 630 final. Joint Review of the implementation of the Agreement between the European Union and the United States of America on the processing and transfer of passenger name records to the United States Department of Homeland Security.

Za boj v cizí armádě hrozí českým občanům až 10 let vězení, upozorňuje právník. [online]. [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/za-boj-v-cizi-armade-hrozi-ceskym-obcanum-az-10-let-vezeni-upozornuje-pravnik--1394885.

Sdělení MZV č. 208/1993 Sb., o Úmluvě o právním postavení uprchlíků a Protokolu týkajícím se právního postavení uprchlíků.

Zahraniční bojovníci děsí Evropu, jejich hrozbu ale nepřeceňujme, říká bezpečnostní analytik. *EurActiv* 11.02. 2015. [online]. [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/clanek/zahranicni-bojovnici-desi-evropu-jejich-hrozbu-ale-neprecenujme-rika-bezpecnostni-analytik-012458#sthash.9qd9dkbg.dpuf>.

Islámský stát (IS). [online]. [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://tema.novinky.cz/islamsky-stat-is>.

Éra bílého muže končí: rozhovor s politickým geografem Michaellem Romancovem v časopise *Týden*, č. 4/2015.

Keywords: The Islamic State; Abu Bakr Baghdad; Caliphate; Islamist fighters.

Summary

This article is called "The phenomenon of so-called Islamic State (legal and safety preview)." It deals with the complex issue of the Islamic state from the perspective of law and also from the perspective of security, including the impact of the European Union. Disagrees with the designation "State" in the name of the movement (organization) from the perspective of international law and practice. In this context, it is considered as fulfilling the individual attributes of statehood and their perspectives. In connection with Islamist fighters returning to their homeland, the European Union, the article deals with the legal aspects of their detention and eventual prohibition of entrance to his home state. The article deals with the question of these people request for asylum in another EU Member State. These questions are answered by the author outlined the negative being used mainly legal arguments. Subsequently, this article discusses potential criminal prosecution of these cases in the Czech law, respectively as similar provisions in Slovak law.

doc. JUDr. Bohumil Pikna, CSc.
Metropolitní univerzita Praha
e-mail: pikna@mup.cz

Recenzent: doc. Dr. Karol Murdza, PhD.